

AZERBAJYCAN TARİHİNDE HUKUKUN GELİŞİMİ

THE DEVELOPMENT OF LAW IN THE HISTORY OF AZERBAIJAN

Oğuzhan UZAR

Nahçıvan Devlet Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ve Hukuk Fakültesi, Hukuk Bölümü, oguzhanuzar@hotmail.com

Nahçıvan / Azerbaycan

ORCID: 0000-0003-0526-6994

ÖZET

Azerbaycan topraklarında devlet geleneği eski zamanlardan beri var olmuş ve giderek gelişmiştir. Eski zamanlardan beri çeşitli türde hukuk anıtlarının varlığı, bazılarının henüz araştırma nesnesi haline gelmemiş olması, Azerbaycan'ın hem devlet geleneklerini hem de hukuk anıtlarını inceleyen her bilimin ortaya çıkmasını gerekli kılmıştır. Azerbaycan devlet ve hukuk tarihi olarak adlandırılan bu bilim dalı geçen yüzyılın ortalarından itibaren şekillenmiş ve modern çağımızda hukuk bilimleri arasında hak ettiği yeri almıştır. Azerbaycan devlet tarihi ve hukuk biliminin konusu, belirli bir tarihsel dönemde ülkemiz topraklarında devlet ve hukuk türlerinin ve biçimlerinin ortaya çıkması, gelişmesi ve değiştirilmesinin yanı sıra devleti de içerir. Belirli devletlerin yapısı, mevzuatı, alanları ve yasal kurumları Hukuki süreçlerin organizasyonu ve gelişimi konuları, Azerbaycan'ın devlet ve hukuk tarihi konusu ile hem zaman hem de mekan sınırları içinde incelenmektedir. Bu süreçlerin mekânsal sınırları sadece Azerbaycan topraklarıyla sınırlıdır. Azerbaycan'ın devlet ve hukuk tarihi, adından da anlaşılacağı gibi, hem tarih bilimleri hem de hukuk bilimleri içinde var almaktadır.

Anahtar kelime: Devlet, Hukuk, Gelenek, Organizasyon, Halk, Teoriler

ABSTRACT

The state tradition in the territory of Azerbaijan has existed since ancient times and has gradually developed. The existence of various types of legal monuments since ancient times, some of which have not yet become the object of research, necessitated the emergence of every science that studies both state traditions and legal monuments of Azerbaijan. This branch of science, which is called Azerbaijan state and law history, has been shaped since the middle of the last century and has taken its deserved place among legal sciences in our modern age. The subject of Azerbaijan state history and legal science includes the state, as well as the emergence, development and change of types and forms of state and law in the territory of our country in a certain historical period. The structure, legislation, areas and legal institutions of certain states the organization and development of legal processes are examined in the context of the state and legal history of Azerbaijan, both in time and space. The spatial boundaries of these processes are limited only to the territory of Azerbaijan. State and legal history of Azerbaijan, as the name suggests, exists in both historical and legal sciences.

Keywords: State, Law, Tradition, Organization, People, Theories

GİRİŞ

Hukuki-tarihsel bir konu olarak Azerbaycan'ın devlet ve hukuk tarihi, Azerbaycan tarihinden farklı özellikler taşımaktadır. Her şeyden önce devlet ve hukuk tarihi, Azerbaycan halkının devletçiliğinin oluşumu ve gelişiminin resmini, bu milletin sahip olduğu hukuk anıtlarını, devletin rolü ve rolünü ortaya koyarak devlet-hukuk meselelerine özel bir önem vermektedir. Halkın hayatındaki hukuk, devletin ve hukukun genel toplumsal gelişme sürecindeki yeri ve etkisi Azerbaycan devlet ve hukuk tarihi, dünya tarihinin bir parçası olmak üzere, Azerbaycan halkının devlet biçimlerinin ve hukuk kurumlarının tarihine özel olarak ayrılmış bir bilim dalıdır. Bu derse hakim olmak, verilen insani eğitimin gerekli unsurlarından biridir. yüksek okullar tarafından avukatlara, Azerbaycan'ın devlet ve hukuk tarihi başta hukuk konuları olmak üzere devlet ve hukuk teorisi, yabancı ülkelerin devlet ve hukuk tarihi ve ayrıca siyasi ve hukuk teorileri tarihi ile yakın ilişkilere sahiptir. Bu nedenle, üç konunun doğrudan çalışmanın amacı, devlet ve yasal konulardır.¹

Aralarındaki fark, bu disiplinlerin konularının ve yöntemlerinin özelliklerinde kendini göstermektedir. Devlet ve hukuk teorisi, tarihsel devlet ve hukuk türlerinin ortaya çıkışı, gelişimi ve faaliyetinin genel düzenlerini, toplumdaki yerlerini ve rollerini incelerse. sosyal kurumlar olarak, o zaman tüm devlet ve hukuk türleri, kendilerinde bulunan ortak özellikleri ve durumları inceler ve aynı zamanda belirli somut-tarihsel devlet ve hukuk türlerine (örneğin feodal veya kapitalist) özgü karakteristik özellikleri ve olayları ayırır.), devlet ve hukuk tarihini kronolojik olarak inceler ve belirli bir ülkenin devlet ve hukukunun ortaya çıkışını ve tarihsel gelişimini öğrenir. Devlet ve hukuk tarihi teorisi bilimi, araştırdığı genel düzenlilikler tarafından yönlendirildiği ve ortaya koyduğu kavramsal aygıtları kullandığı gibi, devlet ve hukuk teorisi de devlet ve hukuk tarihi tarafından ortaya konulan ve genel teorik genellemeler için gerekli olan olgusal malzemeleri kullanır.

Azerbaycan'ın devlet ve hukuk tarihi ile yabancı ülkelerin devlet ve hukuk tarihi arasında daha fazla benzerlik vardır ve farklılık mekânsal sınırlarla ilgilidir. Siyasal-hukuk teorileri ile tarihsel özne arasındaki karşılıklı ilişkilere gelince, bu ilişki her şeyden önce diğer konunun, yani siyasal-hukuk teorilerinin tarihinin, hukukun, fikirlerin, doktrinlerin ve meselelerin incelenmesinde kendini gösterir. bu bağlamda, devletin hukuki gerçekliğinin ve Azerbaycan'ın hukuk tarihinin somut-tarihsel bir bağlamda incelenmesinin aksine Azerbaycan devleti ve hukuk tarihi ile hukuki konular alanı arasında yakın ilişkiler vardır. Yakın zamana kadar var olan ve hukuk tarihimizi ancak 20. yüzyılın başında gerçekleşen Ekim Devrimi sonrası döneme bağlayan fikirlerin tamamen asılsızlığı, tarihsel ve tarihsel olarak zengin bir olgusal malzemenin ortaya çıkmasıyla kanıtlanmıştır. Sek tölrel hukuk konularıyla ilgili hukuk alanı Eski çağlardan 20. yüzyılın başlarına kadar Azerbaycan'da var olan geçmişin hukuk kaynakları incelendiğinde, günümüz hukuk kurumlarının içeriğini kapsayan ayrı hukuk alanlarına ilişkin birçok kavram ve hükümlere rastlanmaktadır. Bu yasal kurumlarla ilgili kaynaklara yansıyan ve çoğu ilerici öneme sahip olan tarihsel ve yasal materyal, modern mevzuatımızın iyileştirilmesinde belirli bir role sahiptir.²

Zamanımızın hukuk müesseseleri içerik ve öz olarak geçmiş dönemlere göre biraz farklı olsa da bu o anlama gelmez. önceden oluşturulmuş yasal kurumlar, yasal kavramlar ve bilimsel tanımlanmış. Biçimsel olarak uyumlu yasal ilişkilere ilişkin yasal reformlar kullanılmamıştır. Bu açıdan bakıldığında, Azerbaycan'ın devlet ve hukuk tarihi dersinin hukuk konuları alanına özel bir giriş işlevi gördüğü ve ciddi çalışmasının, özellikle önemli hukuk eserlerinin incelenmesinin, sadece hukuk biliminin kalitesini artırmadığı söylenebilir. öğrencilerin tarihi ve hukuk eğitimi, aynı zamanda hukukun bireysel alanlarındaki bilgilerini de geliştirir. derin ve ciddi bir anlayış için gereklidir.

¹ İsmayılov X.C. “Azərbaycan dövlət və hüquq tarixi”. Bakı, 2006

² İsmayılov X.C. “Azərbaycan dövlət və hüquq tarixi”. Bakı, 2006

Azerbaycan'ın devlet ve hukuk tarihi bilimlerinin yanı sıra hukuk bilimleri ile yakın etkileşimi ve değil sadece genel hukuk disiplinleri ile değil, sek t6rel hukuk disiplinleri ile de hukuki s6reç ve olayların tarihsel ve hukuki açıdan incelenmesi açısından 6nem arz etmektedir ve belirli genel bilimsel muhakemeler açısından bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Azerbaycan devlet ve hukuk tarihi t6m tarihi aydınlatır - hukuki malzeme, yani devlet ve hukukun oluşturulması ve geliştirilmesi ile ilgili s6reçler, ana fakt6rler ve olaylar, kronolojik bir sırayla, sistematik bir sırayla, ayrıca bu aynı zamanda eski çağlardan g6n6m6ze hukukun çeşitli alanlarıyla ilgili mevcut hukuk m6esseselerini anlatan bilgileri de yansıtmaktadır. Bu konunun temel amacı, zengin tarihsel hukuk deneyimini 6zetlemek, analiz etmek ve bunlardan gerekli sonuçları çıkarmaktır. Azerbaycan'ın devlet ve hukuk tarihinin seyrinde, devlet yapısının ve hukukun gelişiminin genel hukuka uygunluğu, devlet yapısı, iktidar temelleri, 6lkenin sosyal yapısının iyileştirilmesi ile ilgili olarak uygulamada kendini nasıl g6sterir? , hukuk kurumları, devlet inşası ve genel olarak hukukun gelişimi ve bu s6recin farklı tarihsel d6nemlerde nasıl tezah6r ettiği. Halkımız ve bu konunun amacı ile ilgili gerekli bir konudur.³

Azerbaycan'ın devlet ve hukuk tarihinin asıl g6revi, devletin ve hukukun oluşumu ve gelişmesinin somut nedenlerini ve bu s6reci, ayrıca devlet ve hukukun şekil ve t6rlerini araştırmak ve incelemektir. 6lkemiz topraklarında var olan devlet kurumları ve 6nemli hukuk m6esseseleri ile hukuk tarihinin bilimsel y6nden d6nemsel eştirilmesi ile yakından ilgilidir. Biçimci yaklaşımla birlikte uygarlık anlayışı ve devletin ve hukukun gelişmesinde karşılaşılan ana etkenler, milli devletiliğimizin ve hukuk tarihimizin d6nemsel eştirilmesinin temelini oluşurmaktadır.

Biçimsel yaklaşım, 6retim ilişkilerinin t6r6ne g6re belirlenen sosyal ekonomik oluşumların (k6lelik, feodalizm, burjuvazi, sosyalizm, geçiş oluşumu), insanların emek araçlarıyla ilişkisi, faaliyetlerinin sonuçlarının değiş tokuşu vb. uygarlık yaklaşımı tarihsel aşamayı varsayar, devlet ve hukuk Araştırmaların merkezinde yaratıcı bir kişilik olarak duran insan fakt6r6 aracılığıyla 6z6n6 anlamak, sadece sınıfların çatışmasını değil, aynı zamanda sınıfların çatışmasına dayanan karşılıklı faaliyetlerini de dikkate almak. evrensel çıkar ve değerlerin, devlete sadece siyasi g6c6n bir aracı olarak değil, aynı zamanda toplumun sosyal ekonomik ve manevi gelişiminin 6nemli bir parçası olarak değerlendirilmesini de bir fakt6r olarak içermektedir.⁴

Her iki yaklaşım dikkate alındığında Azerbaycan'ın devlet ve hukuk tarihi seyrini şu d6nemlere ayırmak m6mk6n g6r6lm6řt6r: 1.Antik d6nem; 2.Erken orta esaret d6nemi (tarihsel gelişim açısından iki aşamaya ayrılır); 3) Orta ağ d6nemi (bu d6nem, ilgili konulardaki geleneksel b6l6nmeyi yansıtan birkaç bağımsız aşamadan oluşur); 4 Rus işgali d6nemi (feodalizmden kapitalizme geçiş nedeniyle iki aşamaya ayrılır ve XIX. y6zyılın başından 1918'e kadar olan d6nemi kapsar); 5) Azerbaycan Halk Cumhuriyeti d6nemi (1918-1920 yılları); 6) Sovyetler Birliği d6nemi (yine tarihsel gelişim açısından birkaç aşama içerir ve 1920'den 1991'e kadar olan d6nemi içerir); 7) Bağımsız Azerbaycan devletinin yeniden kurulması d6nemi (1991'den g6n6m6ze modern d6nem dahil).

Azerbaycan'ın devlet ve hukuk tarihi konusunu anlamak için farklı y6ntem ve araçların, yani bu bilimin y6ntemlerinin 6nemi yadsınamaz. Devlet-hukuk s6relerinin tarihsel-gelişme d6zenliliklerini incelemenin yanı sıra devlet-hukuk olaylarının ve gerçeklerinin 6z6n6 anlamının 6zel bilimsel y6ntemleri arasında somut tarihsel y6ntem, kronolojik araştırma y6ntemi, karşılaştırmalı araştırma y6ntemi, nesnellik, biçimsel y6ntem yer alır. , sistematik analiz y6ntemi, sınıflandırma y6ntemi, yasal kıyas y6ntemi vb.'den bahsedilebilir.

³ Azerbaycan tarihi 7.ciltde 5.cilt (1900-1920) Bakı, 'Elm' 2001,672 s,

⁴ Az6rbaycan Tarixi 7 cildde, 7-ci cild, AMEA, A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutu, Bakı, Elm, 2008

Dersin tüm konularında Azerbaycan'ın sosyal yapısı - nüfus tabakalarının yasal durumu, arazi mülkiyet biçimleri, vergiler ve harçlar; devlet yapısı - idari bölünme, merkezi ve yerel organların yapısı ve statüsü, askeri yapı ve yargı sistemi; hukukun ana yönleri - hukuk sistemi, hukukun kaynakları ve bu kaynaklardaki hukuk kurumlarının ve hukuk normlarının ayrı hukuk alanlarına gruplandırılması konuları, bunların tarihsel gelişim özellikleri belirli bir sırayla incelenir.

Azerbaycan devlet tarihi ve hukuk tarihi konusunun incelenmesi ile ilgili ön çalışmalar Sovyetler Birliği, Azerbaycan SSC devlet ve hukuk tarihi (Bakü, 1964, Rusça) ve aynı adlı dönemde yapılmıştır. 18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Sovyetler Birliği'nin ilk dönemlerini yansıtan iki bölümden oluşan 1920-1934. Yılları kapsayan Bakü Devlet Üniversitesi bilim adamlarından oluşan bir yazar topluluğu tarafından Rusça yazılan materyaller (Bakü, 1973) yayınlandı. Bu dönemlerde, ders çalışmasına yardımcı olan ve ayrı konularla ilgili konuları yansıtan bilimsel eserler de yazılmıştır. Bunlar arasında F. Shabanov'un "Azerbaycan'da Sovyet devletinin gelişimi" (M. 1959, Rusça), C. Movsumov'un "Azerbaycan'da Sovyet yargı sistemi" (Bakü, 1970, Rusça), A. Aliyev'in "Azerbaycan'da Anayasal gelişme" adlı eseri sayılabilir. Azerbaycan SSC" (Bakü, 1976, Rusça), A. Babayev'in "Azerbaycan'da Sovyet ceza ve ceza muhakemesi hukukunun temellerinin oluşturulması" (Bakü, 1967, Rusça) ve bunları içeren daha birçok bilimsel eser devlet idaresi ve hukuk meseleleri tarihi bir üslupla yazılmasına rağmen asırlarca gösterilebilir. Aynı zamanda, birincil kaynakların ve arşiv malzemelerinin kursta uzmanlaşmadaki özel rolünden bahsetmek gerekir.⁵

Bağımsızlığımızın yeniden tesis edilmesinden sonra Azerbaycan'ın devlet ve hukuk tarihi ile ilgili bir saha çalışması ön plana çıkarıldı. M. Malikova ve X. Ismayilov'un ortaklaşa yazdığı "Antik Çağlarda ve Erken Orta Çağlarda Azerbaycan Devleti ve Hukuku" ⁶(Baku, 2001), E. Calilov'un "Azerbaycan Devleti ve Hukuk Tarihi (XIII-XIV yüzyıllar, Baku, 1995)" , N Caferli'nin "Safevi devlet makamları ve yönetim organları" (Bakü, 2000), "Yargı sistemi ve askeri yapı" (Bakü, 2001), Kh. "19. yüzyılda Azerbaycan'da yargı sistemi" (Baku, 2004), M. Damirov'un "1918-1920'de Azerbaycan'da devlet iktidarının örgütlenmesi" (Odesa, 1998, Rusça), Ş.Aliyev'in "Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasının bilimsel-pratik yorumu" (Baku, 2000, Rusça) vb. materyaller yayınlanmış ve bu alandaki tarihsel-hukuki bilimsel mirasın eksikliğinden kaynaklanan boşluğu kısmen gidermiştir.

Azerbaycan devletinin ve hukukunun gelişme yolu iki bin yılı aşkın süredir devam ediyor. Milli devletin hukuki geleneklerindeki bazı kesintiler genel tabloyu değiştirmez, yani Azerbaycan devleti ve hukuku birçok yönüyle tek bir süreçten oluşur, ancak tekrarlanan yönlerden oluşur. Ulusal karakterleri, hem devlet aygıtının idari kurumlarında hem de yasal yapılarda, hukuk yapısında ve bireysel normlarda kendini gösterir.

Böylece, Azerbaycan'da din faktörü, devletin oluşumunda, idari sistemin iyileştirilmesinde ve hukuk sisteminde, bireysel hukuk kurumlarının özünde sıklıkla önemli bir kriter olarak hareket etti.

⁵ Reshetnikov F.M. Dünya ülkelerinin hukuk sistemleri: Ansiklopedik referans kitabı. 3. baskı M. : Norma, 2001, S. 780-790

⁶ Vaskovsky E.V. Hukuk mesleğinin organizasyonu. Bölüm 1. Hukuk mesleğinin genel tarihi üzerine makale. SPb., 1893 S. 65.

Öte yandan, Azerbaycan'da eski çağlardan beri var olan örf ve adetler, yazılı olmayan kurallar - aile içi ilişkiler, toplumdaki mevcut talimatların kişisel çıkarlardan önceliği, malikin haklarının belirlenmesinde yasal sınırların kesin olmaması ve farklı yaklaşımların varlığı (ancak, ülkede mülkiyet haklarının korunmasına farklı zamanlarda var olan tüm devletlerde özel önem verilmiştir), yasal ilişkilerin öznelinin yasal statüsünün belirlenmesinde çok sayıda şart, yerel, geleneksel normlar (hukuki başlangıçlar), diğerlerinden dışlananların boyun eğdirilmesi (bazı durumlarda, kaba uzlaşma), hukuk sisteminin oluşumunda dış faktörlerin önemli etkisi, yasal nihilizm, unsurlarının ve mahkemelerin ve inisiyatifin geniş varlığı, idari ilkelerin nüfuz etmesi , adli faaliyete geçiş vb. yönler tarih boyunca az ya da çok dikkat çekici olmuştur. Söz konusu vakaların varlığı, tarihi gerçekler, çeşitli belgeler ve bunların bize ulaşan nüshaları ile teyit edilmektedir.

Yaşayan tarihsel ve hukuki gerçekleri kesin ve kesin çerçevelere oturtmak zor olsa da bu kitap, devletliğin ve hukukun gelişim sürecinin tam bir resmini sunmaya çalışıyor. Unutulmamalıdır ki, geçmişin hukuki gerçekliği ve hukuki düşüncesi, modern çağmkinden tamamen farklıdır. Bu noktadan hareketle olay ve olguları aydınlatırken olumlu anlatımın yanı sıra farklı değerlendirici diyaloglara da bir ölçüde yer verilir.

Azerbaycan'ın devlet ve hukuk tarihi, genel tarihin diğer karmaşık süreçleri - dini, siyasi, ekonomik ve kültürel alanlardaki tarihsel süreçler - bağlamında gelişti ve gelişmeye devam ediyor. Dolayısıyla ülkemizin devlet ve hukuk tarihinin başarılı bir şekilde çalışılabilmesi, bu tarihsel süreçlere hakim olunmasına bağlıdır.

Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti'nin kuruluşunun siyasi ve hukuki temelleri. 1917'nin ortalarında, Rus İmparatorluğu'nun Müslüman banliyölerindeki ulusal-politik hareket üç yönde geliyordu: 1) Merkezi devlete dayalı kültürel özerklik; 2) Federal eyalette yerel özerklik; 3) Bağımsız devlet. Bu süreç Azerbaycan milli hareketinde de benzer bir biçimde tezahür etti. Azerbaycan'da Müslüman millî meclislerinin örgütlenmesinden sonra sosyo-ekonomik, millî ve dinî eşitlik mücadelesi daha aktif hale geldi.⁷

1-11 Mayıs 1917'de Moskova'da toplanan Tüm Rusya Müslümanları Kongresi'nde, Rus Müslümanları geçici merkez bürosu tarafından hazırlanan teklif ve tavsiyeler paketi tartışıldı. Bu öneriler kapsamında yer alan konular başlıca şu noktalarda gruplandırılmıştır: 1. Rusya'nın (gelecekteki) hükümet imajı; 2. Yerel ve kültürel özerklik; 3. Savaşa karşı tutum; 4. Kurucular Meclisi; 5. Kadın meselesi; 6. İşçi benzetmesi; 7. Arazi sorunu; 8. Yabancı ülkelerin sorunları (Kafkasya, Türkistan, Kazakistan). Geçmişteki yağma politikası ve b; 9. Askeri teşkilat konusu; 10. Siyasi örgütlenme konusu; 11. Kurucu Meclis seçimleri öncesinde kullanılacak taktikler; 12. Savaştan etkilenenlere yardım etme yöntemleri; 13. Tüm Rus Müslümanlarının büyük Ulusal Konseyi'nin kurulması.⁸

Tatar milletvekillerinin kültürel özerlikle sınırlı ve merkezi devlet sistemini savunan projesi 291 kabul, 422 aleyhte oy çokluğuyla reddedilirken, M.A. Rasulzade'nin federal sisteme dayalı projesi 446 oyla kabul edildi. 271 oya. Sonraki olaylar, yerel özerklik fikrinin gerçeğe dönüşmesini engelledi. Bu dönemde yapılan Kafkas Müslümanları Kongresi'nde alınan karara göre Kasım 1917'de Azerbaycan Kurucu Meclisi seçimleri yapılacaktı. Karmaşık siyasi durum bu kararın uygulanmasını engelledi.

Kasım 1917 başlarında Rus Bolşeviklerinin lideri tarafından açıklanan "Rus Halklarının Hak Bildirgesi" ve "Rusya ve Tüm Doğu Müslümanlarına Hitap" adlı belgeler, Rusya'da yaşayan halkların eşitlik ve egemenliğini öngörmektedir. Rusya'nın tüm toprakları, bağımsız kendi kaderini tayin hakkı, Azerbaycan'ın ulusal özgürlüğü Mücahidlere ilham verdi ve bağımsız bir devletin kurulması için mücadeleyi teşvik etti.

⁷ Reshetnikov F.M. Dünya ülkelerinin hukuk sistemleri: Ansiklopedik referans kitabı. 3. baskı M. : Norma, 2001, S. 780-790.

⁸ Smolensky M.B. Rusya Federasyonu'nun savunuculuğu ve savunuculuğu. Rostov n / D: Feniks, 2004. S. 144.

Bağımsız devletin temeli, Tüm Rusya Kurucu Meclisinin dağılmasından sonra daha da gerçekleşmiş oldu. Böylece, Kasım 1917'de Tüm Rusya Kurucu Meclisi seçimlerinde Müsavatçılar, Menşevikler ve Taşnaklar, oyların toplam yüzde 73'ünü aldılar. Transkafkasya bölgesine katılan 15 taraf. Bolşevikler ülke genelinde oyların sadece yüzde 4,4'ünü toplamayı başardı. 5 Ocak 1918'de faaliyete geçen Meclis, Bolşeviklerin inadı sonucu (o dönemde Rusya'da güç zaten onların elindeydi) ertesi gün faaliyetlerini durdurdu. 22 Ocak 1918'de Transkafkasya'dan Tüm Rusya Kurucu Meclisi'ne seçilen temsilciler Tiflis'te toplanarak Transkafkasya Seym'in kurulması ve yerel gücün bu teşkilata devredilmesi kararını aldılar.

23 Şubat 1918'de Azerbaycan'ın Transkafkasya Seymi (Ekim Devriminden sonra Güney Kafkasya'da var olan ve Transkafkasya Demokratik Federatif Cumhuriyeti'nin (23 Şubat - 26 Mayıs 1918) yüce yasama organı.) bölgesinde 4 parti ile toplam 44 kişi - Müsavat (30 kişi), Müslüman Sosyalist Blok (7 kişi), Hummet (4 kişi) ve İttihad (3 kişi) partileri Menşevikler 33, Taşnaklar 27 kişi temsil edildi. Farklı partilere ayrılan Azerbaycan delegeleri, komşularının tek partide birleşen güçleri karşısında en az dirençli parti oldular. Seym'in temsilcileri arasında gözlenen gizli ulusal tartışma, Müslüman siyasi partileri, temsil ettikleri Transkafkasya'nın Müslüman nüfusunu daha örgütlü güçlerin saldırısından koruma temelinde kendi aralarında bir modus vıvendi (varoluş yolu) bulmaya zorladı. Müslüman taraflar, Müslümanların milis yaşamını etkileyen tüm konuları ortaklaşa tartışmak için ortak bir anlaşmaya varabildiler ve Azerbaycan fraksiyonu yarattılar.

Transkafkasya Seym, kuruluşunun ilk günlerinden itibaren faaliyetlerini Kafkas cephesindeki durumun istikrara kavuşturulması ve Transkafkasya'nın bağımsızlığının sağlanmasına adanmıştır. Bu dönemde Bakü'de iktidarda olan Bolşevikler, güçlerini Azerbaycan'ın tamamına yaymak için katliamlardan da çekinmediler. Mart 1918'de Bolşevik-Taşnak birlikleri tarafından Azerilerin toplu katliamı, sonraki olayların gelişimini hızlandırdı. Azerbaycan fraksiyonu, acil önlemler alınmasını, Bakü'deki Müslüman nüfusun savunulmasının organize edilmesini ve bu amaçla oraya askeri güçlerin gönderilmesini önerdi.⁹

Bolşeviklerin iktidarı tamamen ele geçirmek için Taşnaklarla birlikte kaldığı Bakü'deki ayaklanma ve Nisan ayında Bakü vilayetinde gerçekleştirilen ulusal katliam, Sovyet Rusya'nın Azerbaycan'a karşı tavrının bir tezahürüydü. Halkların kendi kaderini tayin etmesi. Bolşevikler ve onlarla müttefik olan Taşnaklar bu katliamı gerçekleştirerek Müsavatların toplumsal tabanını ve Bakü'deki Azerbaycanlıların milli güçlerini tamamen yok etmeyi umdular. Müslümanların çoğunlukta olduğu Şehir Duma'sından ayrılarak işlevlerini Bolşevikler tarafından oluşturulan özel bir şehir yönetimi dairesine veren Bakü Sovyeti, belediye başkanlığını kaldırmış, şehir komutanlığı makamını kurmuş ve bu göreve Taşnak kökenli bir kişiyi atamıştır. Aynı zamanda işçi-köylü milisleri örgütlendi ve önceki adli aygıt yerine "halk mahkemelerinin kurulması teşvik edildi (Devrim Mahkemesi o zamanlar Bakü Sovyeti altında faaliyet gösteriyordu).¹⁰

SONUÇ

Azerbaycan'ın devlet ve hukuk tarihi ile yabancı ülkelerin devlet ve hukuk tarihi arasında daha fazla benzerlik vardır ve farklılık mekânsal sınırlarla ilgilidir. Siyasal-hukuk teorileri ile tarihsel özne arasındaki karşılıklı ilişkilere gelince, bu ilişki her şeyden önce diğer konunun, yani siyasal-hukuk teorilerinin tarihinin, hukukun, fikirlerin, doktrinlerin ve meselelerin incelenmesinde kendini gösterir.

⁹İsmailov X.C 19.Esrin 2.yarısı – 20 esrin evvellerinde Azerbaycanda yerli özunu idare etme teşkilatı ve hukuki aspektileri Bakı 'Elm ve Tahsil' 2009,272 s.

¹⁰İsmailov X.C 19.Esrin 2.yarısı – 20 esrin evvellerinde Azerbaycanda yerli özunu idare etme teşkilatı ve hukuki aspektileri Bakı 'Elm ve Tahsil' 2009,272 s.

Azerbaycan Cumhuriyeti bağımsızlığını kazandıktan sonra ülke demokratik devlet olma yolunu seçmiştir. Ancak devlet olma süreci basit değildi. İlk dönemde Azerbaycan tarihinin en zor dönemlerinden birini yaşadı. Siyasi istikrarsızlık ve acemi yönetim, iç savaş tehlikesi, öfkeli ve saldırgan ayrılıkçılık ve 1991-1993 yıllarında Ermenistan topraklarının bir bölümünün işgali ve bu hayati görevlerin yerine getirilmesi, her şeyden önce istikrarın tesisi mümkün olmamıştır. Azerbaycan için gerekliydi, Halkın ısrarı ile iktidara gelen milli lider Haydar Aliyev, kısa sürede Azerbaycan'da istikrarı sağlamayı başarmış ve ülkenin karşı karşıya olduğu ciddi devlet kurma sorunlarını hayata geçirmeye başlamıştır. Sosyo-politik istikrarın sağlanması, sosyal adalet ilkesi, vatandaşların hak ve menfaatlerinin korunması, liberal bir ekonominin geliştirilmesi ve piyasaya dayalı girişimcilik temelinde demokratik, hukuk devleti olma yolunda başarılı bir tutum sergilemiştir. İlişkiler ve uluslararası ilişkiler sistemine bir araya gelerek birleşme, bütünleşme sağlamıştır.

KAYNAKÇA

1. İsmayılov X.C. “Azərbaycan dövlət və hüquq tarixi”. Bakı, 2006
2. İsmayılov X.C. “Azərbaycan dövlət və hüquq tarixi”. Bakı, 2006
3. Azerbaycan tarihi 7.ciltde 5.cilt (1900-1920) Bakı, ‘Elm’ 2001,672 s,
4. Azərbaycan Tarixi 7 cildə, 7-ci cild, AMEA, A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutu, Bakı, Elm, 2008
5. Reshetnikov F.M. Dünya ülkelerinin hukuk sistemleri: Ansiklopedik referans kitabı. 3. baskı M. : Norma, 2001, S. 780-790
6. Vaskovsky E.V. Hukuk mesleğinin organizasyonu. Bölüm 1. Hukuk mesleğinin genel tarihi üzerine makale. SPb., 1893 S. 65.
7. Reshetnikov F.M. Dünya ülkelerinin hukuk sistemleri: Ansiklopedik referans kitabı. 3. baskı M. : Norma, 2001, S. 780-790.
8. Smolensky M.B. Rusya Federasyonu'nun savunuculuğu ve savunuculuğu. Rostov n / D: Feniks, 2004. S. 144.
9. İsmailov X.C 19.Esrin 2.yarısı – 20 esrin evvellerinde Azerbaycanda yerli özünü idare etme teşkilatı ve hukuki aspektleri Bakı ‘Elm ve Tahsil’ 2009,272 s.
10. İsmailov X.C 19.Esrin 2.yarısı – 20 esrin evvellerinde Azerbaycanda yerli özünü idare etme teşkilatı ve hukuki aspektleri Bakı ‘Elm ve Tahsil’ 2009,272 s.